

önálló tudományterületté fejlődött színházi és drámafordítás-tudomány rendelkezzen magyar nyelvre fordított szakirodalommal is. Nem mellesleg, a kötetben tárgyalt színházcsinálók szövegeit tanulmányozva, Jankó egyre inkább arra összpontosított, hogy a drámai szövegekről született fordítások színháziságáról való gondolkodást hogyan lehetne kimenekíteni a szövegközpontúság láncolatából. Ezeket nagy mértékben befolyásolta a kortárs finn színházcsinálók stratégiáinak feltérképezése,

ugyanis nem létezik azonos munkamódszer és szövegkezelés két rendező-szerző között.

Végezetül teljes meggyőződéssel állíthatom, hogy Jankó Szép Yvette könyve nélkülözhetetlen munka lesz a színházstudománnyal és fordításelmélettel foglalkozó kutatók számára. Köszönet a szerzőnek és köszönet a kiadónak mindezért!

Mitruly Árpád

Hatalomról és művészetről

Ungvári Zrínyi Ildikó–Kricsfalusi Beatrix (szerk.) Test – hatalom – intézmény: A színházi nyilvánosság szerkezetváltozásai Erdélyben. Bukarest-Marosvásárhely, Eikon Kiadó–UartPress Kiadó, 2021. 336 old.

2021-ben a bukaresti Eikon Kiadó és a marosvásárhelyi UartPress Kiadó közreműködése révén jelent meg a *Test - hatalom - intézmény: A színházi nyilvánosság szerkezetváltozásai Erdélyben* című tanulmánykötet. A színházstudományi kérdéseket érintő munka Ungvári Zrínyi Ildikó, a Marosvásárhelyi Művészeti Egyetem professzora, és Kricsfalusi Beatrix, a Debreceni Egyetem adjunktusa szerkesztése eredményeképpen jött létre. A kötet tizenkét, erdélyi és magyarországi színházkutató által írt tanulmányt foglal magában.

A kötet elsősorban azoknak szól, akik valamely módon kötődnek az erdélyi magyar színház történet területéhez, vagy érdeklődnek iránta. Ugyanakkor a tanulmányok enyhén anekdotikus jellege, melyet főként a bennük található beszámolók és interjúrészletek biztosítanak, felkelthetik a figyelmét egy szélesebb olvasói rétegnek is.

Mivel kisebb-nagyobb mértékben az összes értekezés érinti a címben feltüntetett három témakört (test, hatalom, intézmény), a kötet tizenkét tanulmányai nem tömörülnek tematikus csoportokba. Ennek ellenére mindenik tanulmány esetében a három kulcsszó egyike vitathatatlanul fontosabb szerepet tölt be.

Már a kötetet felvezető *Előszóban* a szerkesztők körülírják a munkamenetet és a szándékot, mely e könyvet életre hívta: „a 20. századi erdélyi magyar színház intézményes szerkezetének változásait, hatalom és művészet viszonyát, illetve azt, hogy ebben az intézményes keretben hogyan történik a test színházi *gondozása*”. (7.) A három tárgykörrel párhuzamosan megjelenik az örökség problematikája is, megkérdőjelezve az erdélyi magyar színházi struktúrák mivoltát, pontosabban azt, hogy „miféle hatalmi, erkölcsi, esztétikai (és színésznevelési) rendszerek írják elő a színház működését, a nyilvánosságban való részvételét”. (7.)

A három kulcsszót zavartalanul kiegészíthetnénk három újabb fogalommal is, amelyek szimbiotikus kapcsolatban állnak a már említettekkel. Ezek: a nevelés, a hierarchia és a már említett örökség. A nevelés kérdésköre leginkább a már intézményesített színésznevelésre világít rá, az egyetemi közegben és a színházban egyaránt. Ehhez kapcsolódik a hierarchia is, ugyanis a nevelés mindig egy mentorfigurához köthető, legyen az tanár vagy rendező vagy az állami hatalom képviselője. A fogalomháló középpontjában ugyanakkor az *örökség* áll, mert mindenik út oda

vezet: az örökség az, amely meghatározza egy közösség (az erdélyi magyar színház) történetét, hiszen a hatalmi hierarchikus rendszerek a színészi munka mellett a közönség (és közösség) színházi nevelését is rögzítik.

A tanulmánykötet szerkezete viszont mégis tartalmaz egyfajta iránytűt a vizsgálódásokhoz, mégpedig egy hozzávetőleges kronologikusság fedezhető fel a második világháború utáni kulturális intézmények megalapításától napjainkig. A kötet első tanulmánya maga Ungvári Zrínyi Ildikó munkája, melynek címe *A színházi nyilvánosság szerkezetváltozásai 1945 után. Finomodó hatalmi struktúrák az intézményben és a testben*, és a Marosvásárhelyi Nemzeti Színház megalapításáról számol be, mely 1946. március 10-én valósult meg Székely Színház néven. Ezt követi Kricsfalusi Beatrix tanulmánya, melyben Brecht és Sztanyiszlavszkij színésznevelési módszereinek használatával ismerteti az olvasót. Adorján Beáta a *metoo*-mozgalmat megidéző frappáns írása a 60-as évek meghatározó erdélyi színésznőinek (Orosz Lujza, Kőszegi Margit, Szabó Duci, Tanai Bella, Vítályos Ildikó, Farkas Ibolya) interjúit vizsgálja, amelyekből fény derül a szakmai módszernek álcázott, általuk elszenvedett erőszakra. Bessenyei Gedő István az 1953-ban Nagybányán alakult és 1956-ban Szatmárnémetibe költözött romániai magyar társulat történetéről ad számot. Lázok János az erdélyi, 1945 utáni táncoktatás főbb mozzanatait vizsgálja fel, Éghy Ghyssa táncművészi és oktatói pályáját állítva a kutatódás középpontjába. Novák Katalin tanulmánya a (marosvásárhelyi) bábszínházról egy hármass vizsgálatot mutat be a test – hatalom – intézmény szempontjai

mentén. Imre Zoltán egy „baráti látogatás” történetét írja le, pontosabban a marosvásárhelyi Állami Székely Színház 1958-as budapesti vendégjátékáról tudósít. Novák Csaba Zoltán a Ceaușescu-rendszer kultúr- és színházpolitikájának a két, egymástól igencsak eltérő korszaka szemléletmodelljeit ismerteti. Adorján Panna tanulmánya is a Ceaușescu-korszakot veszi vizsgálat alá, mégpedig a műkedvelői színjátszás és a kollektív alkotás mintázatainak a kialakulásáról informál. Szabó Attila a rendszerváltás körüli magyar színházi központok eltérő színházesztetikai és hagyományrendszeri különbségeit vizsgálja két, Eugène Ionesco *A kopasz énekesnő*-reprezentáció által, azaz Kapás Dezső 1986-os vígszínház-/pesti színházbeli és Tompa Gábor kolozsvári, 1992-es rendezését. A kötet utolsó két tanulmánya már a rendszerváltás utáni időszakra fókuszál: Sz. Gál Boglárka három kétnyelvű (román–magyar) előadást elemez, nevezetesen a *99,6%* (2018, Reactor, Kolozsvár), *20/20* (2010, Yorick Stúdió, Marosvásárhely) és a *Double Bind* (2014, Marosvásárhelyi Nemzeti Színház) darabokat, melyek kollektív alkotói módszerek által jöttek létre. A kötetet Varga Anikó tanulmánya zárja, mely a kolozsvári (magyar) színházi intézményes modellekkel foglalkozik, főként a 2010-es évek körül megalakult független színházi-művészeti intézmények (Váróterem Projekt, Ecsetgyár, Reactor) kapcsán.

Mindent egybevetve, a hármass, test – hatalom – intézmény szempont alapján az intézményesített erdélyi magyar színház érdekfeszítő történetének közel 80 éve ismerhető meg a tanulmánykötet segítségével.

Molnár Attila

A láthatóság mögött

Guld Ádám: Sztárok, celebek, influencerek. A médiában megszerezhető ismertség és hírnév természete. EME, Kvár, 2021. 390 old.

Guld Ádám médiakutatónak, kommunikációs szakembernek, egyetemi oktatónak immár ez a második kötete, mely az Erdélyi Múzeum-Egyesület

kiadásában megjelenik. 2018-ban publikálta ugyanis Kolozsváron *Az emo* címűt. Tavaly pedig a média- és kommunikációtudományi könyvsorozat 13.

Berecki Szende (1987) – doktorandusz, Hungarológiai Doktori Iskola, Babeș–Bolyai Tudományegyetem, Kolozsvár, berecki_szende@yahoo.com